

УДК: 346.14: 330.332

В. Поєдинок, канд. юрид. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ПРАВО ЯК ПІДГАЛУЗЬ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Стаття присвячена інвестиційному праву як підгалузі господарського права. Інвестиційне право розглядається як сукупність норм, що регулюють умови та процес руху капіталів та правовий режим капіталовкладень.

Ключові слова: господарське право, інвестиції, інвестиційне право.

У господарсько-правовій літературі звертають увагу на те, що господарська діяльність є граничним поняттям, в рамках якого окремі її сфери (види) потребують поглибленого регулювання та слугують або принаймні здатні слугувати системоутворюючим критерієм для окремих комплексних галузей та/або підгалузей права, зокрема, **інвестиційного права** [1, с.94]. Теоретичне обґрунтування особливостей інвестиційного права як елемента системи права України є необхідною передумовою ефективного спеціального правового регулювання інвестиційних відносин.

На сьогодні можна констатувати, що термін "інвестиційне право" міцно увійшов до лексики вітчизняної, а також російської юридичної науки, про що свідчать хоча б назви численних опублікованих підручників та навчальних посібників [2-8]. Але при цьому відсутній єдиний погляд на місце інвестиційного права у системі права, галузеву належність його норм. Визначення місця інвестиційного права в системі права України, основних сегментів інвестиційно-правового регулювання, регулятивних особливостей інвестиційного права становить *завдання* цієї статті.

У юридичній науці Союзу РСР питання про інвестиційне право як структурний елемент системи радянського права не ставилося в силу вельми обмеженого використання цієї наукою власне концепції інвестицій. До 80-х років ХХ ст. термін "інвестиції" для аналізу процесів соціалістичного відтворення практично не використовувався, основною сферою його застосування були перекладні роботи зарубіжних авторів та дослідження в галузі капіталістичної економіки [9, с.20]. Поняттям – відповідником інвестицій в радянському законодавстві та доктрині виступали "капітальні вкладення" – витрати на створення нових, розширення, реконструкцію і технічне переозброєння діючих підприємств і основних фондів, впровадження технічного прогресу в будівництво об'єктів виробничого і невиробничого призначення, виконання проектно-вишукувальних робіт. Галузь матеріального виробництва, що забезпечує розширене відтворення основних виробничих і невиробничих фондів для усього народногосподарського комплексу іменувалася "капітальним будівництвом". Так само позначалася і сама виробнича діяльність з забезпечення розширеного відтворення [10, с.5].

Домінуючим в теоретичних поглядах на капітальні вкладення і в практичній діяльності був витратний підхід, скільки він відображав специфіку функціонуючого в умовах адміністративно-командної економіки господарського механізму. Його характерну особливість становило те, що основне значення надавалося виробничій стадії руху коштів як вихідному пунктові інвестиційної діяльності, применшувалася роль грошової форми обороту основного капіталу, функціонування якої обмежувалося рамками тільки будівельного комплексу. Таким чином, оборот інвестицій розглядався поза зв'язком з кінцевими народногосподарськими результатами. Акцент на витратній стороні інвестицій, ігнорування стадії перетворення ресурсів у витрати, яка повинна передувати виробничій стадії руху коштів, викривляли дійсну логіку

та послідовність інвестиційного процесу, звужували загальний простір руху інвестицій [9, с.20-21]. Правове регулювання здійснення капітальних вкладень не приділяло уваги питанням регулювання руху капіталів та гарантування капіталовкладень, окрім того, було замкнене в дуже специфічній економічній системі окремої країни.

В останні роки існування Союзу РСР концепція інвестицій отримала ширше поширення в науковому обігу, почала використовуватися в нормативно-правових актах, як-от: постанови Ради міністрів СРСР від 13 січня 1987 р. "Про порядок створення на території СРСР і діяльності спільних підприємств, міжнародних об'єднань та організацій СРСР та інших країн-членів РЕВ" та "Про порядок створення на території СРСР і діяльності спільних підприємств за участю радянських організацій та фірм з капіталістичних країн та країн, що розвиваються", Указ Президента СРСР від 26 жовтня 1990 р. "Про іноземні інвестиції в СРСР". Перше легальне визначення інвестицій було дане в Основах законодавства про інвестиційну діяльність в СРСР, прийнятих Верховною Радою СРСР 10 грудня 1990 р. (не встигли набрати чинності, але стали основою для відповідних законів держав-колишніх республік СРСР, включаючи Україну). У цих актах намітився ринковий підхід до аналізу сутності, форм та принципів здійснення інвестиційної діяльності, були здійснені спроби рецепції певних міжнародно-правових підходів. У свою чергу, активізувалася і розробка питань, пов'язаних з інвестиціями, юридичною наукою.

На пострадянському просторі ініціатором точки зору про існування особливої галузі права – інвестиційного – виступив О.Г. Богатирьов, який визначив цю галузь як "сукупність юридичних норм, що регулюють інвестиційні відносини в умовах існування внутрішнього та міжнародного ринків інвестицій". Аргументами на користь інвестиційного права як галузі виступили: "наявність відособленої групи інвестиційних відносин; усвідомлення особливої суспільної необхідності та значущості інвестиційних відносин в системі економічних відносин в період переходу до ринкової економіки та прийняття законодавчого рішення про регулювання цих відносин; наявність нормативного матеріалу відповідної кількості і якості; наявність особливого методу правового регулювання інвестиційних відносин, що виражається в поєднанні публічно-правового і приватноправового регулювання" [2, с.23, 52-53].

Точку зору про самостійність інвестиційного права як галузі поділяють В.В. Гуцїн та О.А. Овчинніков, які вказують, що інвестиційне право є новою комплексною галуззю права, що являє собою сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини з приводу залучення, використання і контролю за інвестиціями та здійснюваною інвестиційною діяльністю, а також відносини, пов'язані з відповідальністю інвестора за дії, що суперечать законодавству [4, с.87]. Втім, конкретних аргументів на користь самостійності інвестиційного права ці автори не наводять.

І.З. Фархутдінов та В.А. Трапезніков вважають, що інвестиційне право втілюється у своєрідних, притаманних тільки цій галузі, формах та методах правового ре-

гулювання. Його галузеві методи, що складають комплексний механізм правового впливу і забезпечення, засновані на двох елементарних началах – централізованому і диспозитивному регулюванні. Однак очевидне невизнання авторами господарсько-правової концепції спонукає їх до висновку, який фактично заперечує єдність публічно-правових і приватноправових елементів регулювання в інвестиційному праві, – "базовою правовою системою регулювання інвестиційних відносин є цивільне право" [6, с.6-7].

С.С. Жилінський справедливо вказує, що для наукового пізнання настільки складного і багатогранного явища, як інвестиційні відносини необхідно мати єдину теоретико-правову основу їх правового регулювання незалежно від галузевої приналежності відповідних юридичних норм. Це дозволяє системно представити правовий механізм державного впливу на інвестиційні відносини в цілому. Наявність єдиної основи створює наукові передумови для виявлення порівняних переваг і недоліків конкретних видів правового регулювання інвестиційних відносин, удосконалення одних видів регулювання за рахунок накопичуваної позитивної практики інших видів і тим самим для підвищення ефективності не тільки правового регулювання усїєї сукупності інвестиційних відносин, але й функціонування кожного інвестиційного відношення [11, с.11-12].

Втім, і в цьому випадку невизнання автором господарсько-правової концепції змушує його суперечити самому собі, "розкладати" інвестиційне право по різних галузях права. На його думку, інвестиційні відносини за їх юридичною природою поділяються на публічно-правові і приватноправові. Для глибшого проникнення в юридичну природу інвестиційних відносин потрібно в кожній з двох груп права виявити галузі, що складають в них ядро регулювання інвестиційних відносин (галузь-лідер). В групі галузей приватного права з усією очевидністю домінує цивільне право, публічного – фінансове право, предмет якого – суспільні відносини щодо утворення, витрачання і використання державою і муніципальними утвореннями грошових коштів, що забезпечують безперебійне функціонування цих владних структур [11, с.65-67].

У літературі звертається увага на те, що поділ права на приватне і публічне має першорядне значення для визначення типу, методології правового регулювання, але не відповідає практичним потребам відособлення менш великих сукупностей правових норм у системі права (у тому числі й інвестиційного права – В.П.), і необхідність пояснення правовою наукою змішаного (приватно-публічного) регулювання суспільних відносин постала досить давно [12, с.180]. У зв'язку з цим видається, що тільки *господарсько-правова концепція*, яка передбачає комплексне застосування приватноправових та публічно-правових елементів регулювання господарських відносин з метою забезпечення балансу приватних та публічних інтересів у сфері господарювання, спроможна пояснити феномен інвестиційного права як окремого елемента правової дійсності.

З господарсько-правових позицій інвестиційне право визначає О.М. Вінник. На думку авторки, наявність: 1) власного предмета регулювання (інвестиційних відносин, що складаються щодо безпосереднього здійснення інвестування, його організації, управління та контролю, і переважно є різновидом господарських відносин); 2) методів правового регулювання, аналогічних методам господарського права, що забезпечують збалансоване врахування та захист публічних та приватних інтересів (метод автономних рішень, метод владних приписів, метод координації або узгодження, метод

рекомендацій); 3) інвестиційного законодавства як нормативно-правової основи (джерела) інвестиційного права; 4) різноманітності інвестиційних відносин, зумовленої, зокрема, численністю форм інвестування дозволяють згідно з канонами юридичної науки визнати інвестиційне право підгалуззю господарського права. Відповідно, інвестиційне право визначається авторкою як підгалузь господарського права, що регулює інвестиційні господарські відносини за участю інвесторів та інших учасників інвестування із застосуванням методів правового регулювання, притаманних господарському праву, і базується на інвестиційному законодавстві як підгалузі господарського законодавства [3, с.54].

Для дослідника, який перебуває на вихідних позиціях науки господарського права, визначення інвестиційно-правового регулювання саме як господарсько-правового є найбільш очевидним вирішенням проблеми. Менш очевидним, однак, є місце інвестиційного права в межах самого господарського права, співвідношення його з іншими підсистемами, що виділяються в господарському праві, як-от: будівельне право, корпоративне право, правове регулювання фондового ринку, правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності тощо.

Слід відзначити, що доктринальні визначення поняття інвестиційного права даються переважно в навчальній літературі, а відтак підпорядковані системі і структурі викладення матеріалу в рамках відповідних учбових курсів. Останні, у свою чергу, зазвичай намагаються охопити якнайширше коло правовідносин, тим чи іншим чином пов'язаних з вкладанням та реалізацією інвестицій, причому під останніми розуміється якнайширше коло капіталовкладень.

Має рацію С. Теньков, який, коментуючи легальне визначення інвестиційної діяльності, вказує, що так само можна визначити будь-яку підприємницьку, господарську діяльність [13, с.177] – адже інвестиційна діяльність здійснюється в усіх галузях і сферах господарювання та з використанням численних правових форм найрізноманітнішими суб'єктами. Якщо відносити до інвестиційного права усі правові норми, що прямо чи опосередковано стосуються усіх аспектів інвестиційної діяльності, існує небезпека його розчинення в господарському праві загалом.

На нашу думку, виділяти інвестиційне право як структурний елемент системи права має сенс, якщо мати на увазі відносно обмежену сукупність правових норм, що характеризується більш-менш очевидною концептуальною єдністю. Але виділити таку сукупність за предметною ознакою вкрай складно, зважаючи на об'єктивну динамічність самого поняття "інвестиція", контексто залежність його визначення.

Плідним для відмежування інвестиційно-правового регулювання від суміжних сегментів правового регулювання є розгляд інвестиційних відносин як елементів інвестиційного ринку, здійснений В.В. Кудрявцевою. Як зазначає авторка, інвестиційний ринок як елемент системи економічних відносин виділено не за предметною (ринок нерухомості, ринок цінних паперів, ринок засобів виробництва, ринок тих чи інших послуг), а за функціональною ознакою, за місцем в циклі економічного відтворення. Функціональна природа інвестиційного ринку дозволяє визначити його як певну надсистему над ринками окремих об'єктів права, у тому числі і різних видів фінансових активів, що не поглинає їх цілком, а об'єднує у разі відповідності правовідносин з такими об'єктами за їх інвестиційним призначенням в межах підприємницького обігу. При цьому далеко не всі відносини, пов'язані зі здійсненням банківських операцій, з емісією

та обігом цінних паперів тощо можна назвати інвестиційними [14, с.82, 84, 86-87].

Уявляється, що сутність інвестиційного права так само неможливо виявити, спираючись виключно на предметну ознаку. Необхідно враховувати також концептуальну наповненість цього регулювання – інвестиційне право регулює відповідні відносини з перспективи інвестора-капіталовласника, заінтересованого у здійсненні економічно ефективних інвестицій. Це не заперечує урахування в інвестиційно-правовому регулюванні публічних інтересів. Разом з тим, слід відзначити, що "публічні інтереси" не є поняттям з задалегідь визначеним змістом, а їх зміст може пов'язуватися з цілком різними цільовими установками. Ми дотримуємося позиції, згідно з якою в контексті інвестиційно-правового регулювання публічні інтереси повинні розумітися як інтереси сталого (збалансованого) розвитку, а не форсованого розвитку одних сегментів економіки за рахунок інших, що призводить до погіршення загального інвестиційного клімату.

Зважаючи на те, що в основі інвестиційної діяльності лежать операції, пов'язані з рухом капіталу, рушійною силою яких, у свою чергу, є економічна мотивація інвестора до примноження цього капіталу, *інвестиційне право* можна визначити як систему правових норм, спрямовану на регулювання умов та процесу руху капіталу, що вкладається в об'єкти господарської діяльності, та встановлення режиму капіталу як цінностей, що визнаються інвестиціями, з метою створення сприятливих правових умов здійснення інвестиційної діяльності.

Інвестиційне право як підгалузь господарського права зберігає таку загальну властивість господарського права, як комплексний характер, тобто, об'єднує правові норми різних галузей права та підгалузей самого господарського права, які стосуються інвестиційної діяльності та інвестицій як операцій, пов'язаних з рухом капіталу.

Розглянемо детальніше чинники, які можуть обґрунтувати виокремлення інвестиційного права як феномену системи права. Як вказує С.С. Алексєєв, юридична своєрідність підрозділів структури права виражається в показниках потрібного роду: 1) регулятивні властивості (метод регулювання, прийоми впливу, механізм та ін.); 2) інтелектуально-вольовий зміст (принципи права, загальні положення та ін.); 3) зовнішня форма права (певна відособленість у законодавстві) [15, с. 22].

Регулятивні властивості інвестиційного права. Належність інвестиційних відносин до господарських визначає і методологію регулювання цих відносин, якій притаманне комплексне застосування приватно-правових та публічно-правових елементів такого регулювання з метою забезпечення балансу приватних та публічних інтересів у сфері господарювання. Разом з тим, інвестиційне право характеризується і регулятивною особливістю, яка визначає його специфіку в межах господарського права і може бути названа *позитивним стандартом регулювання*. Регламентуючи правові форми, що опосередковують рух капіталу (іншими словами, створюючи умови для того, щоб майно могло самореалізуватися саме як капітал, здатний приносити дохід), суспільство (а точніше держава) з самого початку повинно забезпечити формування таких правових умов, які гарантували б власнику майна (як правило, грошових коштів) – потенційному капіталістові, поперше, повернення первинно авансованого капіталу, а по-друге, можливість реалізації його (капіталу) споживної вартості, тобто, отримання прибутку [6, с.118].

Найбільш загальною метою інвестиційно-правового регулювання є правове забезпечення сприятливого інвестиційного клімату. За визначенням Світового бан-

ку, інвестиційний клімат є сукупністю локально-специфічних чинників, які визначають сприятливі можливості і стимули для того, щоб фірми продуктивно інвестували, створювали робочі місця і розширювалися. Сприятливий інвестиційний клімат є таким, що приносить вигоди кожному у двох відношеннях. По-перше, він слугує суспільству в цілому, а не лише фірмам, зокрема, у зв'язку з його впливом на забезпечення зайнятості, зниження цін та розширення бази оподаткування. По-друге, він охоплює всі фірми, а не лише великі або впливові [16, с.20]. Очевидно, що сприятливий інвестиційний клімат є результатом досягнення балансу публічних і приватних інтересів у сфері інвестиційної діяльності.

Безумовно, забезпечення публічних інтересів вимагає застосування численних обмежень і заборон, що встановлюються на користь суспільства, національної економіки, типових законних інтересів інших учасників інвестування та суспільних відносин взагалі [3, с.77]. Разом з тим, загальна спрямованість, "тональність" спеціального інвестиційно-правового регулювання (якщо таке існує) з необхідністю повинна бути не обмежувальною, а заохочувальною. Не треба забувати, що для абсолютної більшості суб'єктів господарювання (непрофесійних інвесторів) інвестиційна діяльність не є основною (операційною) діяльністю, що є головною метою створення цих суб'єктів і забезпечує основну частку їх доходу, тож може і не здійснюватися або здійснюватися в мінімальних обсягах за несприятливих обставин. Що ж до професійних інвесторів, то їх створення і функціонування має сенс виключно за умови достатньої інвестиційної активності непрофесійних інвесторів (інвесторів першого рівня).

В парадигмі інвестиційного права усі застосовувані правові засоби повинні оцінюватися з точки зору їх ролі як стимулів або, навпаки, демотиваторів інвестування. Позитивний стандарт визначає і структуру механізму інвестиційно-правового регулювання, значна роль у якій належить засобам, які надають інвесторам додаткові можливості реалізації і захисту їхніх прав (як-от гарантії захисту інвестицій, інвестиційні стимули).

Інтелектуально-вольова єдність інвестиційного права забезпечується наявністю низки системоутворюючих концепцій, понять, принципів, які поширюються рівною мірою на усі регламентовані цією галуззю відносини, а відтак в сукупності становлять загальну частину інвестиційного права. Дослідники, що приділяють увагу структурі інвестиційного права, до певної міри однастайні у визначенні змісту його загальної частини. Так, О.Г. Богатирьов включає до загальної частини інвестиційного права такі правові інститути, як: інвестиції та інвестиційна діяльність, об'єкти та суб'єкти інвестиційної діяльності, правове регулювання інвестиційної діяльності (регулювання приватного та змішаного інвестування, регулювання державного інвестування), інвестиційний договір, гарантії прав інвесторів і захист інвестицій [2, с. 55]. На подібних позиціях (з окремими розбіжностями) перебувають О.М. Вінник [3, с. 34] та Д.В. Захихайло [17, с. 22].

Інший аспект інтелектуально-вольової єдності інвестиційного права – це *єдність між національно-правовим та міжнародно-правовим рівнями регулювання*. На нашу думку, особлива значущість міжнародно-правового компоненту інвестиційного права, неможливість ігнорування його при дослідженні конкретних проблем правового регулювання інвестиційної діяльності обумовлена трьома головними чинниками:

1) *глобалізація (передусім економічна) як загальний формуючий чинник сучасної правової системи*. Висловлена точка зору, що глобалізація багато у чому стирає

межі між внутрішньою і зовнішньою сферами економічної діяльності, перетворюючи зовнішні фактори у внутрішні [18, с. 66-67]. За таких умов міжнародні детермінанти правового режиму інвестиційної діяльності з необхідністю взаємопов'язані, взаємозалежні і взаємодіючі з національними детермінантами, а їх виокремлення з сукупної реальності доречно тільки для аналітичних цілей [19, с. 15].

Так, наприклад, на перший погляд міжнародне право може регулювати тільки іноземне інвестування. Насправді, вплив міжнародно-правового регулювання виходить далеко за межі власне відносин, пов'язаних з вкладенням іноземного капіталу. По-перше, в глобальному економічному просторі межа між іноземними та національними інвестиціями стає все більш умовною: їх розмежування проводиться за формальним критерієм – державною належністю інвестора, але капітал може частково або повністю походити з приймаючої країни. По-друге, міжнародно-правові приписи, які обмежують регуляторну свободу держав щодо вжиття протекціоністських заходів, впливають на економічне і правове становище передусім не іноземних, а національних суб'єктів господарювання. По-третє, вищі стандарти захисту іноземних інвестицій, закріплені в міжнародних угодах, а також доступ до спеціальних механізмів вирішення інвестиційних спорів, означають дискримінацію вітчизняних інвесторів порівняно з іноземними;

2) *історичні особливості формування інвестиційного права*. Саме науці міжнародного права належить першість у теоретичному обґрунтуванні виокремлення інвестиційного права як специфічного явища правової дійсності. "Міжнародне інвестиційне право" розглядається тут як підгалузь міжнародного економічного права. Значна кількість інвестиційно-правових понять, концепцій і підходів, які наразі використовуються національними законодавцями (зокрема, і українським), мають міжнародно-правове походження, а в деяких аспектах (регулювання транскордонного руху інвестицій, захист іноземних інвестицій) міжнародно-правове регулювання зберігає пріоритет.

3) *недостатність розуміння міжнародного інвестиційного права як "взірця" для національного*. Таке розуміння є типовим і може бути проілюстрованим міркуваннями І.З. Фархутдінова: "В умовах наростаючого вільного руху капіталів внутрішнє право усе більшою мірою взаємодіє з міжнародним інвестиційним правом. Останнє виступає як гарант і як загальний "правовий стандарт" для національних інвестиційних законодавств. При цьому важливо, що імплементація міжнародних інвестиційних норм в національному праві можлива лише в тих випадках, коли інвестиційне законодавство тієї чи іншої держави відповідає міжнародному інвестиційному праву [20, с. 83].

У цих міркуваннях не відображений той факт, що міжнародні дисципліни здатні виступати не тільки джерелом цивілізованих стандартів і найкращої практики інвестиційно-правового регулювання, а й суттєвою загрозою регуляторній свободі держави, перешкодою для реалізації легітимних цілей державної політики. В умовах глобалізації світової економічної системи норми міжнародного права справляють усе глибший і не завжди конструктивний вплив на правовий господарський порядок окремо узяті країни, причому інвестиційної сфери це стосується якнайбільшою мірою. Як вказує німецький дослідник С. Шілл, міжнародне інвестиційне право є не тільки чи не найшвидше зростаючою сферою міжнародного регулювання і вирішення спорів, але й галуззю, яка стикається з суттєвими викликами і кри-

тикою з боку держав, інвесторів, громадянського суспільства, неурядових організацій і науковців [21, с. 3].

Зовнішньою формою інвестиційного права є інвестиційне законодавство як система нормативно-правових актів та правових норм, що регулюють відносини щодо безпосереднього здійснення інвестиційної діяльності і окремих інвестицій та їх організації.

Інвестиційне законодавство України характеризується переважно екстенсивним характером розвитку. Відзначають, що стан, обсяг та структура сучасного інвестиційного законодавства України дозволяє говорити про необхідність його систематизації у формі кодифікації [14, с. 113-114; 17, с. 21]. Функцію кодифікаційного акта інвестиційного законодавства в Україні наразі фактично виконує доволі лаконічний Закон від 19 вересня 1991 р. "Про інвестиційну діяльність". Будучи одним з перших законів незалежної України, цей Закон відіграв величезну роль у переході від адміністративно-командних до ринкових засад господарювання. Однак його регулятивний потенціал недостатній для обслуговування завдань побудови розвиненої ринкової економіки, яка поєднувала б високу технологічність, соціальну орієнтацію та інтегрованість у глобальний контекст. У зв'язку з цим висловлена пропозиція прийняття Інвестиційного кодексу України.

Ідея прийняття Інвестиційного кодексу України має певну історію. 7 лютого 2002 р. у Верховній Раді України був зареєстрований проект такого кодексу за №9048 [22], який, однак, парламентом не обговорювався. Власний "макет" Інвестиційного кодексу запропонував Д.В. Задахайло [17, с. 22-25]. Обґрунтуванню необхідності прийняття Інвестиційного кодексу України як засобу підвищення ефективності правового регулювання інвестиційних відносин присвячена дисертація В.В. Кудрявцевої [14]. У квітні 2012 р. про початок роботи над новим проектом Інвестиційного кодексу України оголосило Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України [23].

На нашу думку, вразливість позиції прихильників Інвестиційного кодексу України пов'язана з неврахуванням комплексного характеру інвестиційного права як підгалузі господарського права. Як зазначає С.С. Алексєєв, комплексній галузі (а відтак – і підгалузі – авт.) відповідає кодифікований акт, нормативні узагальнення якого не йдуть далі формулювання деяких принципів, окремих загальних понять та прийомів регулювання [15, с. 63]. Уявляється, що у випадку інвестиційного права такі узагальнення цілком може вмістити оновлений Закон "Про інвестиційну діяльність". Через надзвичайну різноманітність інвестиційних відносин інвестиційному праву об'єктивно не властива глибока інтегрованість усього нормативного матеріалу, достатня для формування повноцінної загальної частини кодексу. На нашу думку, інституційна побудова чинного Закону "Про інвестиційну діяльність" (загальні положення/визначення термінів, засади здійснення інвестиційної діяльності, державне регулювання інвестиційної діяльності, гарантії для суб'єктів інвестиційної діяльності) сама по собі є цілком адекватною – перегляду потребує конкретне змістове наповнення окремих інститутів. Закон України "Про інвестиційну діяльність" повинен бути концептуальним актом, що визначає загальну спрямованість інвестиційно-правового регулювання і містить норми-дефініції, норми-принципи та ті конкретні регулятивні та охоронні норми, які стосуються інвестицій в цілому, незалежно від їх виду та форми здійснення. З іншого боку, правове регулювання окремих видів інвестиційних відносин потребує високої спеціалізації, а відтак має здійснюватися не главами особливої части-

ни Інвестиційного кодексу (тоді обсяг такого кодексу перевищив би розумні межі), а спеціальними законами, що регулюють відповідні види господарської діяльності.

Детальніше дослідження чинників, що визначають юридичну своєрідність інвестиційного права, а саме: його регулятивних властивостей, принципів, загальних положень, відособленого закріплення в законодавстві тощо становить перспективу подальших наукових розвідок з проблематики інвестиційного права.

Список використаних джерел:

1. Беяневич О.А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти): Монографія / О.А. Беяневич. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 592 с.
2. Богатырев А.Г. Инвестиционное право / А.Г. Богатырев. – М.: Российское право, 1992. – 272 с.
3. Вінник О.М. Інвестиційне право: Навчальний посібник / О.М. Вінник. – К., Правова єдність, 2009. – 616 с.
4. Гуцин В.В. Инвестиционное право: Учебник / В.В. Гуцин, А.А. Овчинников. – М.: ЭКСМО, 2006. – 685 с.
5. Омельченко А.В. Інвестиційне право / А.В. Омельченко. – К: Атіка, 1999. – 176 с.
6. Фархутдинов И.З. Инвестиционное право: Учеб.-практ. пособие / И.З. Фархутдинов, В.А. Трапезников. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – 432 с.
7. Чернадчук В.Д. Основи інвестиційного права України: Навчальний посібник / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос, Т.О. Чернадчук. – Суми: ВТД "Університетська книга"; К.: Видавничий дім "Княгиня Ольга", 2005. – 384 с.
8. Шишка Р.Б. Инвестиционное право Украины: Учеб. Пособие / Р.Б. Шишка. – Х.: Эспада, 2003. – 160 с.
9. Игонина Л.Л. Инвестиции : учеб. пособие / Л.Л. Игонина. – М.: Экономика, 2005. – 478 с.
10. Кузнецова Н.С. Подрядные договоры в инвестиционной деятельности в строительстве / Н.С. Кузнецова. – К.: Наукова думка, 1993. – 160 с.
11. Жилинский С.С. Финансово-правовое регулирование инвестиционных отношений в Российской Федерации: Дисс... канд. юрид. наук: 12.00.14 / С.С. Жилинский. – М., 2006. – 198 с.

В. Поединок, канд. юрид. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ИНВЕСТИЦИОННОЕ ПРАВО КАК ПОДОТРАСЛЬ ХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРАВА УКРАИНЫ

Статья посвящена инвестиционному праву как подотрасли хозяйственного права. Инвестиционное право рассматривается как совокупность норм, регулирующих условия и процесс движения капиталов и правовой режим капиталовложений.
Ключевые слова: хозяйственное право, инвестиции, инвестиционное право.

V. Poiedynok, Candidate of Law, Associate Professor
Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv

INVESTMENT LAW AS A SUBBRANCH OF THE ECONOMIC LAW OF UKRAINE

The article is dedicated to the investment law that is a subbranch of the economic law. The investment law is seen as the complex of norms regulating the conditions and process of the capital movement as well as the legal regime of investments.
Key words: economic law, investments, investment law.

УДК 347.764 (477)

Н. Пацурія, канд. юрид. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ЗМІСТ СТРАХОВИХ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У статті досліджуються проблемні питання визначення змісту страхових правовідносин у сфері господарювання.

Ключові слова: страхові правовідносини, зміст страхових правовідносин, права та обов'язки сторін страхових правовідносин.

Вступ. Головним елементом страхового правовідношення дослідники визначають його зміст. У будь-якому страховому правовідношенні праву однієї особи завжди відповідає обов'язок іншої особи [2, с. 60]. Вважаємо за доцільне погодитися з думкою професора О. С. Іоффе про те, що "нереально і безглуздо шукати правовідношення, в якому всі його суб'єкти мали б тільки права або тільки обов'язки" [15, с. 56].

Актуальність досліджуваної теми. Щодо змісту правового відношення як такого в науковій юридичній літературі немає єдиної думки: за першим підходом, під змістом правовідносин розуміють суб'єктивні права

12. Парягина О.А. Проблемы структурирования права в аспекте его социализации / О.А. Парягина // Известия вузов: правоведение. – 2004. – №6 (257). – С.177-189 (Цит. за: Беяневич О.А. Вказ. праця. – С.83).

13. Теньков С. Проблемні питання правового регулювання фінансування будівництва житла (огляд судової практики) / С. Теньков // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 2. – С.177.

14. Кудрявцева В.В. Кодифікація інвестиційного законодавства України: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / В.В. Кудрявцева. – Х., 2010. – 228 с.

15. Алексеев С.С. Структура советского права / С.С. Алексеев. – М.: Юрид. лит., 1975. – 258 с.

16. World development report 2005: A better investment climate for everyone [Electronic resource] / The World Bank. – Mode of access: http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2005/Resources/complete_report.pdf. – 288 p.

17. Задыхайло Д.В. Инвестиционное право Украины. Сборник нормативно-правовых актов с комментариями / Д.В. Задыхайло. – Х., 2002. – 752 с.

18. Куликов В.В. Нынешняя модель глобализации и Россия / В.В. Куликов // Российский экономический журнал. – 2002. – №10. – С. 65-71.

19. Steyt J.-Y. Comparative Foreign Direct Investment Law: Determinants of the Legal Framework and the Level of Openness and Attractiveness of Host Economies [Electronic resource] / J.-Y. Steyt; LL.M. Graduate Research Papers: Paper 1, 2006. – Mode of access: http://scholarship.law.cornell.edu/lps_LLMGRP/1. – 144 p.

20. Фархутдинов И.З. Международное инвестиционное право. Теория и практика применения / И.З. Фархутдинов. – М.: Волтерс-Клувер, 2005. – 432 с.

21. Schill S. International Investment Law and Comparative Public Law: Ways out of the Legitimacy Crisis? [Electronic resource] / S. Schill. – Mode of access: <http://www.ijil.org/.../IF2010-11.Schill.pdf>. – 36 p.

22. Проект Інвестиційного кодексу України від 7 лютого 2002 р. №9048 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/.../webproc4_1?id=&pf3511=11919.

23. Держінвестпроект розпочав підготовку Інвестиційного кодексу України [Електронний ресурс] / Прес-служба Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/.../article?art_id=245112953&cat_id=244277212.

Надійшла до редколегії 05.06.13

та обов'язки його учасників [4, с. 37-38]; другий науковий підхід визнає змістом правовідношення фактичну поведінку осіб, які здійснюють свої права та обов'язки [20, с. 119]. Вказана дискусія і обумовлює актуальність теми дослідження.

Теоретичну основу для написання статті становлять праці: Алексєєва С.С., Беккіна Р.І., Беяневич О.А., Бобкової А.Г., Васильєва А.М., Вінник О.М., Граве К.А., Діденка А.Г., Єлкіна М.А., Ідельсона В.Р., Іпатова А.Б., Корчевської Л.І., Лунца Л.А., Мамедова А.А., Мена Е.М., Райхера В.К., Серебровського В.І., Смірнова М.Б., Сорокіна В.Д., Сулейменова М.К., Тарабаріна Б.С., Улья-

© Пацурія Н., 2013